

DWST-WSST.318.2885.2025.BK
Warszawa, 01 lutego 2026 r.

Pan
Stanisław Jastrzębski
Przewodniczący Zarządu
Związku Gmin Wiejskich
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Przewodniczący,

odpowiadając na stanowisko XXI Kongresu Gmin Wiejskich z dnia 19 listopada 2025 r. w sprawie finansowania oświaty, uprzejmie informuję.

Nowy system finansowania jednostek samorządu terytorialnego (dalej JST), określony w ustawie z dnia 1 października 2024 roku o *dochodach jednostek samorządu terytorialnego*¹ ma na celu zwiększenie i ustabilizowanie dochodów JST. Nowe rozwiązania gwarantują każdemu samorządowi wyższe dochody w porównaniu do okresu sprzed wprowadzenia nowego systemu. Należy podkreślić, że propozycje zmian w systemie finansowania zostały przygotowane w ramach dialogu prowadzonego z JST oraz organizacjami je reprezentującymi i uzyskały ich akceptację.

Nowy system zakłada, że samorządy są finansowane głównie dochodami podatkowymi, a subwencje z budżetu państwa mają charakter jedynie uzupełniający. W ramach reformy zwiększono udział JST w podatkach PIT i CIT. Nowa ustawa zakłada zwiększanie dochodów jednostek samorządu terytorialnego w sposób przewidywalny, zamiast doraźnego wsparcia finansowego.

System finansowania oświaty stanowi integralną część rozwiązań przewidzianych w ww. ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego. W ramach rozwiązań wynikających z ww. ustawy Minister Edukacji wydał rozporządzenie w sprawie sposobu podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych między jednostki samorządu terytorialnego w 2026 roku².

Należy zauważyć, że finansowanie określone rozporządzeniem w sprawie sposobu podziału łącznej kwoty potrzeb oświatowych określa pewien sposób naliczenia środków dla poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Natomiast same kwoty potrzeb oświatowych są elementem kalkulacyjnym uwzględnianym w kształtowaniu poziomu dochodów JST w danym roku budżetowym oraz w odróżnieniu od subwencji oświatowej nie są częścią budżetu państwa.

¹ Dz. U. z 2024 r., poz. 1572 z późn. zm.

² Dz. U. z 2025 r., poz. 1032

Kwota potrzeb oświatowych na rok 2026 wynosi 114,95 mld zł i jest wyższa od sumy kwoty potrzeb oświatowych na rok 2025 i dodatkowej kwoty na pokrycie skutków wynikających ze zwiększenia wskaźnika wzrostu średnich wynagrodzeń nauczycieli z poziomu 4,1 % do 5 % (103,6 mld zł) o 11,3 mld zł, tj. o 10,9 %³.

Mechanizm finansowania zadań oświatowych JST opracowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej uwzględnia dodatkowe środki dla małych szkół oraz szkół zlokalizowanych na terenach wiejskich i miastach do 5 tysięcy mieszkańców m. in. w postaci dodatkowych wag podziału potrzeb oświatowych. W latach 2024-2026 wysokość dodatkowych środków w ramach części oświatowej subwencji ogólnej/potrzeb oświatowych naliczonych dla małych szkół⁴ (waga P₄) wyniosła 1,25 mld zł.

Dodatkowe środki naliczane są również dla uczniów szkół położonych na terenach wiejskich i w miastach do 5 tys. mieszkańców. Z tego tytułu w ramach części oświatowej subwencji ogólnej/potrzeb oświatowych (wagi P₁ i P₂) w latach 2024-2026 naliczono ok. 15 mld zł. Dodatkowo dla dzieci objętych edukacją przedszkolną w placówkach zlokalizowanych na terenach wiejskich lub w miastach do 5 000 mieszkańców naliczono w latach 2024-2026 dodatkową kwotę części oświatowej subwencji ogólnej/potrzeb oświatowych w wysokości ok. 2 mld zł.

W algorytmie podziału potrzeb oświatowych jest także dodatkowe rozwiązanie sprzyjające między innymi samorządom prowadzącym małe szkoły: mechanizm połączenia wskaźnika „zamożności” ustalanego na podstawie dochodów podatkowych i wskaźnika określającego wielkość szkoły dla dzieci i młodzieży (dodatkowe środki otrzymują mniej zamożne samorządy z małymi szkołami⁵). W części oświatowej subwencji ogólnej/potrzebach oświatowych na lata 2024-2026 (waga P₃) w tym zakresie naliczono środki w wysokości ok. 3,9 mld zł.

W roku 2026 zwiększono także udział środków naliczanych w ramach wskaźnika W_r dotyczącego wydatków rzeczowych oraz wydatków płacowych dla pracowników administracji i obsługi z 0,20 na 0,21. Wskaźnik ten określa, jaka część łącznej kwoty potrzeb oświatowych jest dedykowana wydatkom rzeczowym oraz wydatkom płacowym pracowników administracji i obsługi. Oznacza to, że ta część łącznej kwoty potrzeb oświatowych zwiększy się z 20% do 21%.

Zmianą wprowadzoną do nowego systemu jest także mechanizm ponownego przeliczenia potrzeb oświatowych. W celu systemowego rozwiązania problemu tzw. wzrostu zadań szkolnych w trakcie roku szkolnego w nowej ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego przewidziano – w zakresie potrzeb oświatowych – w terminie do 30 czerwca 2026 r. ponowne przeliczenie kwoty potrzeb finansowych dla JST za rok bazowy. Po czym Minister Edukacji przekaze ministrowi właściwemu ds. finansów publicznych, w terminie do 15 lipca 2026 r., informację o wynikach tych obliczeń. W przypadku gdy wystąpi różnica między tymi kwotami potrzeb finansowych (w tym potrzeb oświatowych) nastąpi odpowiednia korekta dochodów obejmująca zarówno wzrosty, jak i spadki zakresu zadań oświatowych.

Oprócz opisanego wyżej mechanizmu ponownego przeliczenia potrzeb oświatowych (art. 36 ustawy o dochodach jednostek samorządu terytorialnego), który zadziała po raz pierwszy w roku 2026, od roku 2025 dotychczasową rezerwę części oświatowej subwencji ogólnej zastąpiono rezerwą na uzupełnienie dochodów jednostek samorządu terytorialnego.

³ Dodatkowa kwota w wysokości 991.490.327 zł, zaplanowana w ustawie budżetowej na 2025 rok (rezerwa celowa poz. 36 pn. uzupełnienie środków subwencji ogólnej dla JST), na pokrycie skutków wynikających ze zwiększenia wskaźnika wzrostu średnich wynagrodzeń nauczycieli z poziomu 4,1% do 5,0%.

⁴ dotyczy szkół, w których średnia wielkość oddziałów nie przekracza 12 uczniów.

⁵ dotyczy szkół, w których średnia wielkość oddziałów nie przekracza 18 uczniów.

Pozostała natomiast możliwość korzystania z niej przez JST na potrzeby związane z realizacją zadań oświatowych. Rezerwa w 2025 r. została utworzona w wysokości stanowiącej równowartość 1 % kwoty potrzeb finansowych ustalonych dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego (w 2025 r. było to ok. 1,3 mld zł). O wysokości środków przeznaczonych na poszczególne działania związane z oświatą, budową i remontami dróg, pomocą społeczną lub inne zadania wymienione w ustawie o dochodach jednostek samorządu terytorialnego, w dużym stopniu decyduje reprezentacja jednostek samorządu terytorialnego.

Ministerstwo Edukacji Narodowej pracuje także nad rozwiązaniami, które pozwolą na dostosowanie sieci szkół do zmian demograficznych. Potwierdzeniem podjętych działań jest rządowy projekt ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw, który został złożony do Sejmu w dniu 3 grudnia 2025 roku (druk nr 2061).

Projekt ustawy, ma na celu wprowadzenie do porządku prawnego regulacji przede wszystkim pozwalających na dostosowanie edukacji na poziomie szkół podstawowych do zmian demograficznych, chroniąc przy tym – tam, gdzie jest to możliwe – usytuowane blisko domu rodzinnego, bezpieczne miejsca edukacji dzieci – szkoły podstawowe. Zgodnie z założeniami projektu miejsca te, głównie po zakończeniu obowiązkowych zajęć edukacyjnych, mogą być wykorzystywane do zaspokajania, innych niż potrzeby edukacyjne dzieci, potrzeb lokalnej społeczności. Celem projektu jest wprowadzenie regulacji stanowiących alternatywę w stosunku do likwidacji małej szkoły podstawowej. Regulacje te umożliwią gminom z jednej strony zagwarantowanie młodszym dzieciom edukacji w klasach I–III w szkole jak najbliżej rodzinnego domu, nawet w sytuacji niskiej liczby uczniów, z drugiej zaś strony pozwolą na zapewnienie uczniom klas IV–VIII szkoły podstawowej odpowiedniej jakości edukacji w szkole zatrudniającej wykwalifikowanych nauczycieli nauczających w dobrze wyposażonych pracowniach przedmiotowych.

Ponadto, projekt ustawy zakłada zniesienie w niektórych sytuacjach konieczności uzyskiwania przez JST wiążącej opinii organu sprawującego nadzór pedagogiczny. Pozwoli to kuratorowi oświaty na większe skoncentrowanie się na zadaniach związanych ze sprawowaniem nadzoru pedagogicznego, w szczególności w zakresie jakości i warunków edukacji.

Warto wspomnieć, że w Ministerstwie Edukacji Narodowej powstał także program dedykowany dla małych szkół pn. „Mała szkoła” i „Mała szkoła BIS”, który miał na celu wspieranie inwestycji realizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego prowadzące szkoły podstawowe.

Na zakończenie pragnę podziękować za zaangażowanie i cenne sugestie. Jesteśmy otwarci na dialog ze środowiskami zaangażowanymi w sprawy oświaty. Rozmawiamy i konsultujemy zmiany m.in. z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego. Projektując nowe regulacje, czy też podejmując inne działania na rzecz poprawy systemu oświaty, będziemy analizować możliwość wykorzystania skierowanych do ministerstwa propozycji.

Z wyrazami szacunku,

Z upoważnienia
Ministra Edukacji

Henryk Kiepusa
Sekretarz Stanu
/ – podpisano cyfrowo/

telefon: + 48 22 34 74 100
adres email: sekretariat.b.nowacka@men.gov.pl
gov.pl/edukacja

al. J.Ch. Szucha 25
00-918 Warszawa

Do wiadomości:
Kancelaria Prezesa Rady Ministrów
Ministerstwo Finansów